

**VILNIAUS MIESTO
PRIVAČIOS UGDYMO ĮSTAIGOS**

VŠĮ „Vaikų ateitis“

„Karlsono lopšelis – darželis“

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

„Aukime kartu“

1 – 5 metų vaikams

VILNIUS

2025 m.

Turinys

I. BENDROSIOS NUOSTATOS.....	3
1.1 Informacija apie įstaigą	3
1.2. Įstaigos savitumas	3
1.3. Vaikai ir jų poreikiai	7
1.4. Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas.....	7
1.5. Tėvų poreikiai	8
1.6. Ikimokyklinio ugdymo programos ir strateginių dokumentų sąsajos	9
II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI	11
III. UGDYMO TIKSLAI IR UŽDAVINIAI	12
IV. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS.....	12
4.1. Ugdomosios veiklos metodai.....	12
4.2. Vaiko kompetencijų ugdymas(is)	14
4.3. Ugdymo(si) aplinka ir priemonės	343
V. UGDYMO(SI) PASIEKIMAI, JŲ VERTINIMAS.....	34
VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI	37

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1 Informacija apie įstaigą

Pavadinimas: „Karlsono lopšelis – darželis“

Steigėjas: VšĮ „Vaikų ateitis“

Teisinė forma: Pelno nesiekianti viešoji įstaiga „Vaikų ateitis“

Tipas: lopšelis – darželis

Ugdymo forma: pusė dienos, dieninė.

Ugdymo kalba: lietuvių k., anglų k., rusų k.

Pagrindinė veiklos sritis: ankstyvasis, ikimokyklinis ugdymas

Adresas: Sausio 13-tosios g. 2, Vilnius. Tel.: +37061132646, el.p: vaikai@vaikuateitis.lt

Ši programa taikoma 1 – 5 metų vaikų ugdymui. Ji skirta:

- tėvams, turintiems ikimokyklinio amžiaus vaiką;
- pedagogams, dirbantiems su ankstyvojo ir ikimokyklinio amžiaus vaikais;
- ikimokyklinio ugdymo pedagogams, dirbantiems mišraus amžiaus vaikų grupėje.

1.2. Įstaigos savitumas

Mūsų ugdymo įstaiga įsikūrusi išskirtinėje gamtinėje aplinkoje – pušyno apsuptyje, šalia Karoliniškių kraštovaizdžio draustinio. Ši ypatinga vieta ne tik suteikia galimybę kasdien būti arčiau gamtos, bet ir sudaro palankias sąlygas didesniame fiziniame vaikų aktyvumui bei gamtos ir kultūrinės aplinkos pažinimo procesui. Netoliese esantis Vingio parkas, taip pat Vilniaus televizijos bokštas, padeda vaikams dar ankstyvame amžiuje ne tik aktyviau leisti laiką gryname ore, bet ir tyrinėti aplinką, susipažinti su miesto istorija, kultūriniu paveldu bei gamtinėmis vertybėmis.

Remiantis 2013–2014 m. atliktų tėvų apklausų rezultatais, pastebėta, kad dauguma vaikų namuose per mažai laiko praleidžia lauke, mažai juda, o didelę dalį dienos praleidžia prie ekranų – žiūrėdami televizorių ar žaisdami kompiuterinius žaidimus. Taip pat paaiškėjo, jog dirbantys tėvai dažnai neturi galimybių skirti pakankamai dėmesio vaikų ugdymui namų aplinkoje. Atsižvelgdama į tai, ugdymo įstaiga siekia visapusiškai tenkinti kiekvieno vaiko individualius poreikius: užtikrinamas vaikų saugumas, skatinamas aktyvumas, judėjimas, saviraiška, bendravimo ir pažinimo džiaugsmas. Lopšelis - darželis atlieka svarbų vaidmenį, tapdamas jungtimi tarp šeimos ir

ikimokyklinio ugdymo, ypač atsižvelgiant į vaikus, turinčius specialiųjų ugdymosi poreikių – kalbos, komunikacijos sutrikimų, nežymių ar vidutinių raidos sutrikimų. Kuriama aplinka, kurioje kiekvienas vaikas gali augti, tobulėti, jaustis saugus ir priimtas.

Atsižvelgiant į tėvų (globėjų) poreikius lopšelis – darželis dirba 11,5 val. per dieną (nuo 7.00 iki 18.00 val). Taip pat teikia ir trumpalaikės priežiūros paslaugas.

Lopšelis – darželis „Karlsonas“ atlieka itin svarbų vaidmenį formuojant pirmuosius vaiko ugdymo pamatus – tai tarsi tiltas tarp šeimos ir formaliosios švietimo sistemos. Čia vaikas pirmą kartą susiduria su platesne socialine aplinka, mokosi būti bendruomenės dalimi, užmezga pirmuosius santykius su bendraamžiais ir suaugusiaisiais už šeimos ribų. Kadangi kiekvienas vaikas yra unikalus, įstaiga siekia atliepti individualius poreikius, užtikrinti emocinį saugumą ir ugdyti pasitikėjimą savimi.

Mūsų ugdymo įstaigoje ypač svarbus dėmesys skiriamas glaudžiam ir nuoširdžiam bendradarbiavimui su šeima. Tėvai čia ne tik stebėtojai, bet aktyvūs ugdymo proceso dalyviai ir vertingi bendruomenės nariai. Jie kviečiami įsitraukti į įvairias veiklas, šventes, kūrybinius projektus bei sprendimų priėmimą, susijusį su vaikų ugdymu. Toks bendradarbiavimas sukuria tvirtą pasitikėjimu grįstą tiltą tarp namų ir ugdymo įstaigos, kuris padeda užtikrinti vientisą, nuoseklų ir vaikui saugų ugdymo procesą.

Pedagogų ir vaikų santykiai lopšelyje-darželyje „Karlsonas“ grindžiami pozityvaus ugdymo principais, kurie padeda kurti emociškai saugią, pagarbią ir vaiko poreikiams jautrią aplinką. Pozityvus ugdymas remiasi pagarba kiekvieno vaiko individualumui, gebėjimu pastebėti ir įvertinti jo stipriąsias puses, padrašinimu ir nuosekliu palaikymu kasdienėse veiklose. Pedagogai sąmoningai kuria tokį bendravimo stilių, kuris ne tik skatina vaikų pasitikėjimą savimi, bet ir formuoja sveiką savivertę bei vidinę motyvaciją. Vaikams suteikiama galimybė priimti sprendimus, reikšti savo mintis, dalyvauti grupės veiklose kaip lygiateisiams bendruomenės nariams. Klaidų ir nesėkmių nebijoma – jos priimamos kaip mokymosi proceso dalis, o vaikai skatinami reflektuoti ir mokytis per patirtį. Šilti, atviri ir grįžtamuoju ryšiu pagrįsti pedagogų santykiai su vaikais padeda kurti atmosferą, kurioje vaikas jaučiasi saugus, priimtas ir drąsus tyrinėti pasaulį. Tokia pozityvaus ugdymo aplinka stiprina vaikų socialinius įgūdžius, ugdo atsakomybę, empatiją ir gebėjimą bendradarbiauti su kitais.

Mūsų ugdymo įstaigoje „Karlsonas“ vykdomas ir ankstyvasis ugdymas, todėl ypatingas dėmesys skiriamas visapusiškam mažųjų raidai, ypač – smulkiosios ir stambiosios motorikos lavinimui. Šie įgūdžiai yra labai svarbūs ankstyvame amžiuje, nes tiesiogiai susiję su vaiko gebėjimu tyrinėti aplinką, savarankiškai veikti ir pasirengti tolimesniam mokymuisi.

Smulkiosios motorikos lavinimui taikomos įvairios veiklos: sensorika, piešimas, karpymas, lipdymas, dėlionių dėliojimas, smėlio ir vandens žaidimai, kurie stiprina pirštų ir rankų raumenis, gerina akių ir rankos koordinaciją, skatina kruopštumą bei dėmesio sutelkimą.

Sensoriniai užsiėmimai ypač svarbūs ankstyvame amžiuje, kai vaikai mokosi per jutimus. Tai veiklos, kurios lavina vaikų pojūčius, padeda pažinti pasaulį per patirtį, skatina smalsumą ir kūrybiškumą. Kai kuriuose sensoriniuose užsiėmimuose numatytas ir vieno iš tėvų dalyvavimas, kad mažyliai jaustųsi drąsiau, o tėvai galėtų pamatyti, kaip jų vaikas mokosi per žaidimą ir tyrinėjimą.

Stambiosios motorikos ugdymui skiriama daug fizinio aktyvumo – kineziterapija, kasdieninės mankštos, žaidimai lauke, sporto užsiėmimai salėje ar kieme, estafečių rungtys, judrieji žaidimai. Vaikai skatinami laisvai judėti, šokinėti, ridenti, bėgioti, laiptuoti, taip lavindami savo kūno valdymą, pusiausvyrą ir koordinaciją. Šios veiklos ne tik stiprina fizinę sveikatą, bet ir ugdo pasitikėjimą savimi bei džiaugsmą judėjimu. Dėl kruopščiai apgalvoto ugdymo proceso vaikai nuolat tobulėja tiek fiziškai, tiek emociškai, o jų patirtys tampa svarbiu pamatu tolimesniam ugdymuisi.

Kineziterapija – skirta vaikų laikysenai, judesių koordinacijai, raumenų jėgai ir bendram fiziniam vystymuisi gerinti. Užsiėmimai vyksta per žaidimą, pritaikytą pagal vaiko amžių ir galimybes, skatinant taisyklingą judėjimą, pusiausvyrą ir kūno pažinimą. Esant poreikiui, galimas vieno iš tėvų dalyvavimas užsiėmime, kad vaikui būtų saugiau, o tėvai galėtų aktyviai įsitraukti į jo fizinės raidos stiprinimą.

Taip pat mūsų darželyje taikomos įvairios meno terapijos – šokio, muzikos ir dailės – skirtos 1–5 metų amžiaus vaikams. Šios terapinės veiklos integruotos į ugdymo procesą, nes menas yra natūrali ir vaikui artima saviraiškos forma, leidžianti pažinti save ir pasaulį ne tik per žodžius, bet ir per kūrybą, judesį, garsus ar spalvas. Ankstyvajame amžiuje, kai vaiko emocinė, socialinė ir pažintinė raida vystosi itin intensyviai, meno terapijos tampa puikia priemone tiek asmenybės augimui, tiek emocinei sveikatai stiprinti.

Šokio terapija padeda vaikams geriau pažinti savo kūną, lavina koordinaciją, pusiausvyrą, skatina laisvą judėjimą, pasitikėjimą savimi. Per šokį vaikai mokosi išreikšti emocijas, kurti santykį su aplinkiniais bei patiria džiaugsmą būdami aktyvūs.

Muzikos terapija gerina dėmesio koncentraciją, skatina kalbinę raidą, padeda nusiraminti ar atvirkščiai – aktyvinti vaiko veiklumą, priklausomai nuo poreikio. Klausantis muzikos, ritmiškai judant ar grojant paprastais instrumentais, vaikai mokosi klausytis, reaguoti į garsus, ugdo klausą bei ritmiką pojūtį. Esant poreikiui, galimas vieno iš tėvų dalyvavimas.

Dailės terapija leidžia vaikams saugiai išreikšti savo vidinius išgyvenimus, emocijas ir mintis per piešinį, spalvą, formą. Tai ypač naudinga vaikams, kurie dar nemoka ar nedrįsta kalbėti apie savo jausmus – piešdami jie gali „kalbėti“ per vaizdus. Tuo pačiu lavinami ir smulkiosios motorikos įgūdžiai, kūrybinis mąstymas bei vaizduotė. Dailės terapijoje galimas vienas iš tėvelio dalyvavimas.

Visos šios meno terapijos ne tik prisideda prie vaikų kūrybiškumo ugdymo, bet ir stiprina jų emocinę gerovę, padeda lengviau prisitaikyti grupėje, mažina stresą, skatina bendravimą ir bendradarbiavimą. Tai neįkainojama pagalba siekiant visapusiško vaiko vystymosi ankstyvame amžiuje.

Mūsų darželyje anglų kalbos pamokėlės vyksta jau nuo ankstyvojo amžiaus, nes tikime, jog kuo anksčiau vaikai susipažįsta su užsienio kalba, tuo natūraliau ir lengviau jie ją įsisavina. Visos pamokėlės organizuojamos žaismingai – žaidimo forma, kuri vaikui yra artimiausia, įdomiausia ir labiausiai įtraukianti veikla šiame raidos etape. Naudojame įvairias priemones: daineles, judriuosius žaidimus, spalvotas korteles, vaidybinius elementus, paveikslėlius, kartais net lėles ar teatrą, kad vaikai galėtų lengvai įsiminti žodžius ir frazes per asociacijas bei pasikartojimą.

Tokiu būdu skatinama ne tik vaikų vaizduotė, kūrybiškumas ir drąsa bendrauti, bet ir natūraliai plečiasi jų anglų kalbos žodynas, klausymo bei tarimo įgūdžiai. Vaikai mokosi nekalbėdami apie taisykles – jie gyvena kalba: žaisdami, dainuodami, klausydamiesi ir kartodami. Tai ugdo jų pasitikėjimą savimi, smalsumą kalbai ir sukuria teigiamą emocinį ryšį su mokymosi procesu. Ankstyvas kontaktas su anglų kalba darželyje tampa puikiu pagrindu tolimesniam kalbiniam ugdymuisi mokykloje bei padeda formuotis atvirai, kalbų nebijančiai asmenybei.

Lopšelyje - darželyje “Karlsonas” vyksta įvairūs kultūriniai ir tradiciniai renginiai, kurie yra svarbi ugdymo dalis, padedanti vaikams ne tik smagiai praleisti laiką, bet ir gilinti supratimą apie bendruomeniškumą, tautinę tapatybę, metų laikų kaitą bei svarbiausias šventes. Mūsų renginiai pasižymi tuo, kad visi jie yra kruopščiai organizuojami vaikams ir dėl vaikų – atsižvelgiant į jų amžių, poreikius, gebėjimus ir pomėgius. Kiekvienas renginys kuriamas taip, kad vaikai būtų ne tik stebėtojai, bet ir aktyvūs dalyviai – jie šoka, dainuoja, deklamuoja, vaidina, gamina dekoracijas ar net patys kuria scenarijų elementus.

Kultūriniai renginiai – tai proga vaikams susipažinti su lietuvių liaudies tradicijomis, tautosaka, papročiais ir šventėmis: švenčiame Užgavėnes - visi kartu kepdami blynus; Jonines - piname vainikėlius ir lipdome Paparčio žiedą; Kalėdų laikotarpiu vyksta Kalėdinės vakaronės vaikams; Velykas minime organizuodami Margučių paroda ir

kiaušinių ridenimo varžybas. Turime ir tokias kasmetines šventes kaip Inkilų alėjos kūrimas savo darželio kieme.

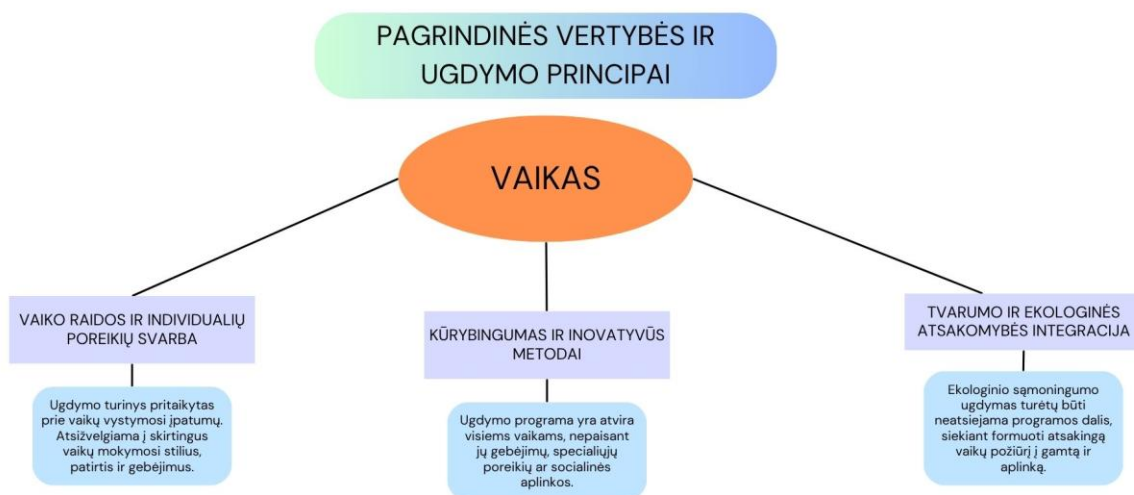
Tokie renginiai kuria jaukią, vieningą bendruomenės atmosferą, kurioje kiekvienas vaikas gali jaustis svarbus, išgirstas ir pastebėtas. Be to, jie stiprina vaikų emocinį ryšį su darželiu, ugdo jų pasitikėjimą savimi bei gebėjimą pasirodyti viešai, išreikšti save įvairiomis formomis. Visa tai yra vertinga ne tik vaikų ugdymui, bet ir jų asmenybės formavimuisi nuo pat ankstyvo amžiaus.

Šioje ugdymo įstaigoje turime labai erdvų ir saugų kiemą, kuris yra pušyno apsuptyje. Čia yra sukurta saugi ir komfortiška aplinka, sudarytos visos sąlygos vaikų ugdymui(si): erdvios lauko žaidimų zonos, poilsio kampelis, sportinių žaidimų zona, botanikos kampelis. Lauko erdvės aktyviai naudojamos kasdienėje vaikų veikloje – jos skatina judėjimą, kūrybiškumą ir pažinimą. Vaikai čia gali tyrinėti gamtą, dalyvauti sensoriniuose ir patyriminio mokymosi užsiėmimuose, ugdyti sveikos gyvensenos bei socialinius įgūdžius. Kiemas tampa ne tik žaidimų, bet ir mokymosi bei bendravimo erdve, kurioje vaikai jaučiasi laisvai ir saugiai.

1.3. Vaikai ir jų poreikiai

Lopšelyje – darželyje ugdomi vaikai nuo 1 metų iki 5 metų – skirtingose amžiaus grupėse sudarytos sąlygos kurti ugdymo turinį, atsižvelgiant į tiek ankstyvojo, tiek ikimokyklinio amžiaus vaikų specifiką.

Ugdymo programos rengimo metu siekiama užtikrinti, jog jos būtų grindžiamos **vaiko patirtiniu mokymusi**, kuris suvokiamas kaip prasmių kūrimas pedagogų ir vaikų sąveikos metu. Taip pat akcentuojamas mokslinių tyrimų ir strategijų pritaikymas, siekiant atitikti vaikų fizinius, socialinius, emocinius ir pažintinius poreikius.

Lopšelyje - darželyje ugdymas yra lankstus, diferencijuotas ir neįpareigojantis griežtų taisyklių, o vietoje to skatina vidinę motyvaciją, smalsumą ir tyrinėjimą. Vaikai gauna galimybę laisvai veikti, judėti, bendrauti, pažinti ir eksperimentuoti.

Mūsų ugdymo įstaigoje atsispindi pagarba vaikų įvairovei, asmeninei patirčiai ir skirtingam mokymosi tempui. Pedagogai ir kitas įstaigos personalas stebi vaikų raidą, remia jų saviraišką ir kuria ugdymo turinį, pagrįstą vaikų patyrimais bei jų išgyvenimais. Tokiu būdu ugdymas tampa prasmingas, vaiko vidinę motyvaciją skatinantis procesas, atitinkantis šiuolaikinius ikimokyklinio ugdymo tikslus.

1.4. Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas

Visi ugdytojai (auklėtojos, auklėtojos padėjėjos, muzikos pedagogas, meninės veiklos specialistas) yra kvalifikuoti, turintys aukštąjį arba aukštesnįjį išsilavinimą, integruoto ugdymo bei komandinio darbo praktiką. Pedagogai nuolat tobulina savo kompetencijas, domisi švietimo naujovėmis, myli savo darbą.

Pedagogai originaliai ir kūrybiškai pasirenka ir derina ugdymo metodus, atsižvelgiant į individualius ir specialiuosius šiuolaikinio vaiko gebėjimus, diferencijuoja ugdymą, geba dirbti komandoje ir individualiai, specialistai ir pedagogai glaudžiai bendradarbiauja tarpusavyje, derina veiklas. Pedagogai tikslingai geba išvelgti daromą vaikų pažangą, įvertinti ugdytinių pasiekimus ir priimti vaiką tokį, koks jis yra.

Įstaigos pedagogai patys inicijuoja ir organizuoja renginius, šventes, dalyvauja parodose, rašo ir vykdo projektus, skleidžia gerąją darbo patirtį.

Esminiai ugdymo principai, nurodantys tikslingą pedagogų darbą įstaigoje:

- atsižvelgiant į vaiko raidą, tikslingai ugdyti vaiko vertybines nuostatas, jausmus, pasaulėžiūrą;
- personalizuotas ugdymas - pedagogai skiria didelį dėmesį aktyviam besimokančiam vaikui ir jo pasirinkimams, sprendimams;
- derinti šeimos ir įstaigos interesus;
- kurti pozityvią ir jaukią ugdymo(si) aplinką;
- parinkti tinkamas darbo priemones ir metodus atsižvelgiant į kiekvieno vaiko poreikius ir raidą;
- organizuoti renginius, kurie skatintų vaikų kūrybą ir įsitraukimą;
- rengti ugdymo(si) programas bei projektus;
- kompetetingai vertinti vaikų daromą pažangą ir nuosekliai informuoti tėvus apie vaikų pasiekimus;
- organizuoti STEAM veiklas ir taikyti jas darželio projektuose;
- integruoti patirtinį mokymą į darželio kasdienybės veiklas.

1.5. Tėvų poreikiai

Šeimą sudaro tėvai ir vaikai. Tėvai vaikui yra svarbiausi, nes tik su jais vaikas jaučiasi saugus, mylimas. Tėvai padeda vaikui prisitaikyti prie aplinkos, moko įvairiausių dalykų, kuria taisykles ir deda pamatus tolesniam gyvenimui. Siekdami geriausio savo vaikui tėvai trokšta, kad jų mažylius visuomet suptų tinkama aplinka ir mylintys žmonės. Todėl „Karlsono“ lopšelis – darželis yra orientuotas į visapusišką bendravimą ir bendradarbiavimą su ugdytinių tėvais. Ugdytinių tėvai į ugdymo(si) turinį yra įtraukiami taikant įvairias švietimo formas:

- vaikų darbų parodėlės darželyje;
- informacija skelbimų lentose;
- fotonuotraukos;
- videomedžiaga;
- pokalbiai su tėvais;
- svarbios informacijos perdavimas el. paštu, telefonu;
- lopšelio – darželio internetinis tinklapis: <https://www.karlsonodarzelis.lt/>
- kindervibe programėlė;
- veiklų kalendorius;
- vakaronės su tėveliais.

Atsižvelgiant į vaikų poreikius ir tėvų pageidavimus įstaigoje papildomai vykdomas neformalus švietimas: sporto, anglų kalbos, muzikos ir judesio terapijos.

1.6. Ikimokyklinio ugdymo programos ir strateginių dokumentų sąsajos

Informacinės visuomenės kaita, vertybių ir vertybinių nuostatų kaita, informacinės visuomenės plėtra – įpareigoja lopšelio – darželio bendruomenę labai atidžiai derinti ugdymo tikslus su vaikų, šeimų, bendruomenės poreikiais.

„Karlsono“ lopšelio – darželio ikimokyklinio ugdymo programa atliepia svarbiausius tarptautinius, Lietuvos dokumentus.

Ikimokyklinio ugdymo programa parengta vadovaujantis „Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašu“, „Metodinėmis rekomendacijomis ikimokyklinio ugdymo programai rengti“ ir yra orientuota į ugdymo tęstinumą.

Ikimokyklinio ugdymo programa sudaryta remiantis Vaiko teisių konvencija (ratifikuota 1995m. liepos 3d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I – 983), kurioje nurodoma „kuo visapusiškiau ugdyti vaiko asmenybę, talentą ir protinius <...> sugebėjimus“, užtikrinti vaiko galimybę „visapusiškai dalyvauti kultūriniame ir kūrybiniame gyvenime“ ir yra teigiama, kad „valstybės dalyvės garantuoja vaikui, sugebančiam suformuluoti savo pažiūras, teisę laisvai jas reikšti visais jį liečiančiais klausimais“. Lopšelio – darželio pedagogai turi garantuoti teisę vaikui būti aktyviu ugdymo proceso dalyviu ir numatyti veiklos būdus ir formas, kaip vaikas galės reikšti savo nuomonę, teikti siūlymus, priimti sprendimus, turinčius įtakos vaiko ugdimosios aplinkos kūrimui, poreikių tenkinimui, gebėjimų ugdymui ir pan. Manome, jei suaugusieji aktyviai atsiliepia į vaiko iniciatyvą, vaikas ims jaustis esąs sumanus, energingas visuomenės narys, ims augti jo vertės jausmas. Leisti vaikui būti smalsiam ir veikliam, turėti daug galimybių saviraiškai – reiškia užtikrinti tolesnę jo sugebėjimų ir asmenybės plėtrą. Svarbu duoti savarankiškai vaiko iniciatyvai erdvės, laiko ir profesionalaus dėmesio. Pedagogas turi pastebėti ir įvertinti vaiko saviraišką.

Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme (1996 m. kovo 14 d. Nr.I – 1234) teigiama, kad vaikas „negali būti diskriminuojamas dėl savo arba savo tėvų <...> amžiaus, <...>socialinės, turtinės, šeimyninės, sveikatos būklės <...>. Taip pat nurodoma, jog kiekvienam vaikui turi būti garantuota galimybė sveikai, fiziškai bei protiškaiai normaliai vystytis, dalyvauti visuomenės gyvenime.

Valstybės švietimo strategijos 2003 – 2012 metų nuostatuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. liepos 4 d. nutarimu Nr. IX – 1770, Europos Tarybos Ministrų

kabineto 2002 m. rugsėjo 18 d. priimtose rekomendacijose pabrėžiama, kad šiandien itin svarbu plėtoti ir užtikrinti lanksčias ir kokybiškas ikimokyklinio ugdymo paslaugas. Viena iš priemonių, siekiant įgyvendinti šiuos tikslus, yra ugdymo turinio atnaujinimas. Šiandien ugdymo turinys suprantamas ne kaip griežtai reglamentuota programa, o kaip kompleksiškas procesas, kuriame pabrėžiama turima vaiko patirtis ir sąsajos su aktualiais socialinės kultūrinės jo gyvenamosios vietos poreikiais. Toks ugdymo turinys užtikrina ugdymo kokybę, padeda išvengti socialinės atskirties ir sudaro palankias sąlygas kiekvienam vaikui įgyti ir plėtoti asmenines kompetencijas.

Nuosekliai įgyvendinant Lietuvos švietimo reformą, pabrėžiamas poreikis ugdyti dabarties žmogui būtinas kompetencijas, teikiančias galimybių prasmingai dalyvauti visuomenės gyvenime ir profesinėje veikloje, pozityviai reaguoti į sparčiai besikeičiančio pasaulio iššūkius bei nuolat mokytis, yra užtikrinama švietimo kokybė, atnaujinimas, į naujų asmenų kompetencijų ugdymą orientuojamas ir ugdymo turinys, ir procesas. Vykstančios Lietuvoje švietimo reformos tikslas – visapusiškas kūrybiškos asmenybės ugdymas.

Šis dokumentas įpareigoja įstaigos pedagogus ugdomojo proceso metu ypač daug dėmesio skirti vaikui, jo saviraiškai, nes ikimokyklinis ugdymas, kuris yra kaip pradinė ugdymo grandis formuojant savarankišką ir kūrybiškai mąstančią asmenybę, tampa ypač reikšmingas.

Vaikų gerovės valstybės politikos strategijos 2005 – 2012 m., patvirtintos Lietuvos Respublikos vyriausybės 2005 m. vasario 17 d. nutarimu Nr. 184 nurodo įgyvendinti įvairias švietimo programas, kuriomis siekiama gerinti vaikų užimtumą, ugdyti jų saviraišką, stiprinti švietimo įstaigų ryšius su vietos bendruomene, didinti rizikos grupės vaikų adaptacijos ir resocializacijos visuomenėje galimybes.

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros 2011 – 2013 metų programos patvirtintos Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. kovo 1 d. įsakymu Nr. V – 350 paskirtis – didinti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo prieinamumą ir įvairovę, <...> užtikrinti lanksčias ir kokybiškas ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paslaugas ir reikiamą švietimo pagalbą, atsižvelgiant į individualius vaikų ugdymo(si) poreikius.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

- Humaniškumo – į vaiką žiūrima kaip į asmenybę, visi vaikai vertinami besąlygiškai, pripažįstant vaiko vidinio pasaulio nepriklausomybę;
- Individualizavimo – kiekvienas vaikas yra asmenybė, turinti savo patirtį, ugdymas grindžiamas individualiais vaiko gebėjimais, siekiant tobulinti mažiau išugdytas vaiko kompetencijas;

- Interpretavimo – siekiama vaikus įtraukti į kūrybinę veiklą, skatinančią kurti, analizuoti, pažinti save;
- Diferencijavimo – ugdymo procesą organizuoti, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko mąstymą, gebėjimus, amžių;
- Palaipsniškumo – ugdyti vaiko gebėjimus palaipsniui, iš lėto, pradedant lengvesniu užsiėmimu, baigiant sunkesniu;
- Bendradarbiavimo – keistis informacija, idėjomis su pedagogais, tėvais, švietimo institucijomis;
- Kontekstualumo - ugdymas vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atviruose artimiausios socialinės kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasmingumo.
- Meniškumo – menine veikla plėtoti įtaką jausmams, vertybėms, protiniams ir socialiniams gebėjimams;
- Įtraukties – sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdyt(is), plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę.

III. UGDYMO TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

Tikslas: atsižvelgiant į mokslo raidos tendencijas ir visuomenės poreikius, kurti tinkamas ugdymo(si) sąlygas, ugdyti vaikus (1 – 5m.), užtikrinti jų saugumą, individualumą, lygias ugdymo(si) galimybes parenkant efektyvius ugdymo(si) metodus.

Uždaviniai:

- saugoti ir stiprinti fizinę ir psichinę vaikų sveikatą;
- užtikrinti vaiko saugumą;

- sudaryti tinkamas sąlygas ir aplinką žaidybinei veiklai;
- suteikti galimybę patirti pažinimo, sėkmės jausmą;
- lavinti vaikų kūrybiškumą;
- ugdyti vaiko kalbą, sensorinius ir motorinius gebėjimus;
- ugdyti socialinę, emocinę, pažintinę, meninę, bendravimo kompetencijas;
- bendrauti ir bendradarbiauti su ugdytinio šeima;
- pažinti vaikus, turinčius sutrikimų ar sunkumų bei jiems taikyti individualius ugdymo(si) metodus;
- formuoti dorines ir kultūrinės vertybes;
- laikytis higienos normų, užtikrinančių tinkamą vaiko priežiūrą;
- reikalui esant suteikti vaikui pirmąją medicininę pagalbą, specialistų pagalbą.

IV. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

Ugdymo turinys nukreiptas į ankstyvojo ir ikimokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ir įgūdžių ugdymą(si), vertybinių nuostatų formavimą(si).

Įstaigoje vaiko ugdymas orientuotas į vaiko poreikius: žaisti, tirti, jausti, pažinti ir judėti, taip pat į kiekvieno vaiko individualius poreikius.

4.1. Ugdomosios veiklos metodai

Žaidimas – pagrindinė vaiko veikla, nes žaisdamas vaikas realizuoja visus svarbiausius poreikius – pažintinius, bendravimo, judėjimo;

Naratyvinis žaidimas – tai žaidimo forma, kurioje pagrindinė veiksmų varomoji jėga yra pasakojimas (naratyvas). Šio tipo žaidimuose istorija, kontekstas ir veikėjų pasirinkimai yra žaidimo pagrindas. Naratyviniai žaidimai dažnai remiasi pasakojimu ir šiuo būdu vaikui suteikia galimybę įsijausti į veikėjų vaidmenį, priimti sprendimus ir išgyventi istoriją;

Stebėjimas – vienas svarbiausių metodų, padedantis pažinti vaiko asmenybę, siekiant atskleisti individualius gebėjimus;

Interpretacija – suteikiama galimybė vaikui pasirinkti užduoties atlikimo techniką, atlikti, auklėtojo paskirtą užduotį suprantamai, atskleidžiant savo savitumą;

Individualus darbas – orientuotas į individualius vaiko gebėjimus, mąstyseną, darbo atlikimo tempą;

Grupinis darbas – vaikai veikia mažomis grupelėmis, jo metu mokosi bendravimo, bendradarbiavimo ypatybių, atsakomybės, mokosi klausytis ir išgirsti;

Eksperimentas – aktyvus veiklos pažinimo būdas, ugdantis organizuotumą, kruopštumą;

Sportinės veiklos metodai – lavina vaikų judėjimo įgūdžius, taisyklingą laikyseną, fizinį ištvermingumą;

Meninės veiklos metodai – lavina vaikų meninę saviraišką prie šviesos stalo, kūrybinių idėjų kampelyje, piešime ant vandens ir kt.

IT taikymas – fotografavimas, išmaniosios lentos naudojimas, vaizdo medžiagos stebėjimas, jos aptarimas, garsinės medžiagos klausymas.

Įtraukiojo ugdymo metodas – tai yra ugdymas, kuris pritaikytas individualiems vaiko poreikiams. Įtraukusis ugdymas pabrėžia, jog kiekvienas vaikas yra unikalus, priimtas ir gerbiamas.

Terapijos metodas – tai tam tikra technika, kuri padeda vaikui geriau išreikšti save, suprasti savo emocijas, jas išsakyti ar parodyti judesiu. Terapijos gali vykti grupėse arba individualiai. Terapijos padeda vaikams prisitaikyti prie aplinkos, spręsti elgesio ar emocinius sunkumus, vystyti socialinius įgūdžius, žaismingai augti.

Grupės ugdomoji aplinka skirstoma į erdves:

Matematinė erdvė – skatina vaikų loginį mąstymą, ugdo dėmesingumą, sistemiškumą, eiliškumą;

Kalbinė erdvė – lavina vaikų kalbinius, artikuliacinius gebėjimus;

Gamtos ir pasaulio suvokimo erdvė – ugdo suvokimą apie aplinkos daiktus ir reiškinius;

Dailės ir meno erdvė – skatina kūrybinį mąstymą, vaizduotę;

Personalinė erdvė – skatina suvokimą apie save, plečia savo mintis, jausmus, gebėjimus valdyti savo emocijas bei bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimus;

Muzikos erdvė – ugdomas melodijos ir ritmo pojūtis, gebėjimas dainuoti;

Judesio erdvė – ugdo gebėjimus tikslingai naudoti savo kūną, jo stambiosios ir smulkiosios motorikos teikiamas galimybes, stiprina vaiko sveikatą.

4.2. Vaiko kompetencijų ugdymas(is)

Ugdymo(si) turinį dėstome dviejose lentelės grafose. Pirmojoje grafijoje išskiriame siektinas 1 – 3 metų vaikų kompetencijas, antroje – 3 – 5 metų vaikų siektinas kompetencijas. Kiekvienoje

vaikų ugdymo(si) pasiekimų srityje numatytos esminės nuostatos ir gebėjimai, kuriuos vaikas pagal savo individualias galimybes, ugdymo(si) tempą įgyja iki penkerių metų. Rengiant ugdymo kompetencijas remtasi į naują dokumentą – ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašą.

Kompetencijos:

- pažinimo kompetencija;
- meninė kompetencija;
- socialinė - emocinė kompetencija;
- komunikavimo kompetencija;
- gebėjimo žaisti kompetencija.

Pažinimo kompetencija

Aplinkos pažinimas glaudžiai siejasi su tyrinėjimu ir mokėjimu mokytis. Noras sužinoti, išmolti, suprasti, kas vyksta aplinkui, yra aplinkos pažinimo pamatas.

Aplinkos pažinimas susideda iš:

- domėjimosi socialine, kultūrine aplinka;
- pagarbos gamtai ir gyvybei;
- gebėjimo mąstyti remiantis informacija, gebėti spręsti problemas;
- žinių apie aplinką, savęs pažinimo, taisyklių, teisių ir pareigų išmanymą.

1 – 3 metai	3 – 5 metai
<ul style="list-style-type: none"> • Veido išraiška, mimika, gestais, garsais reaguoja į artimiausioje aplinkoje esančius žmones ir daiktus. Atkreipia dėmesį į artimiausioje aplinkoje esančius gyvosios gamtos objektus. • Emocijomis reaguoja į gamtos objektus ir žmogaus sukurtus daiktus bei reiškinius (garsus, vaizdus, skonius). • Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi namų 	<ul style="list-style-type: none"> • Parodo, kad supranta, kurie kultūriniai vaizdai, garsai, judesiai, skoniai, kvapai ar pasakojimai yra iš kitos nei jo paties kultūra. • Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus ir vietas, pastebi jų pasikeitimus. Pasako miesto (kaimo), kuriame gyvena, pavadinimą. Įsitraukia į veiklas, puoselėjančias šeimos ir liaudies tradicijas. Įvardija

<p>ir grupės aplinkoje. Pažįsta ir pavadina kai kuriuos žmones, jų veiksmus, aplinkoje esančius daiktus, jų atvaizdus. Žino kai kurių buitinių (šukos, šaukštas) ir kultūrinių (būgnai, knyga) daiktų paskirtį ir jais naudojasi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pažįsta ir pavadina („savo kalba“, garsažodžiu ar tiksliu pavadinimu) kai kuriuos gyvūnus, augalus, jų atvaizdus ir gamtos reiškinius (lietus, vėjas). Parodo patinkantį augalą, gyvūną, kultūrinės aplinkos daiktą. • Atpažįsta ir reaguoja į netolimoje praeityje vykusius šeimos ar grupės įvykius, užfiksuotus nuotraukose, įrašuose ir kt. Natūraliai įsitraukdamas į kasdienius, rutininius įvykius ir veiklas, parodo, kad žino paros dalių seką ir jaučia veiklų trukmę (vyko ilgai ar trumpai). • Pažįsta daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų, gyvūnų, pradeda vartoti tikslus jų pavadinimus. Dalyvauja prižiūrint augalus. Atpažįsta rečiau pasitaikančius gamtos reiškinius (vaivorykštė, perkūnija). • Turėdamas galimybę, renkasi būti patinkančioje gamtinėje, 	<p>paros dalis, sieja jas su savo gyvenimo ritmu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta ir pavadina kelis dažniausiai stebėtus gyvūnus, augalus, grybus, negyvosios gamtos objektus (upė, akmuo), reiškinius (pūga, saulėlydis), nusako akivaizdžius jų požymius. Pasako metų laikų pavadinimus, samprotauja, kas būdinga metų laikams. • Stengiasi saugoti socialinės, kultūrinės ir gamtinės aplinkos objektus. Bando rūšiuoti atliekas, tausoti medžiagas, išteklius (išjungia šviesą). Gamtos, kultūros grožį ir įvairovę stengiasi išreikšti savo kūryboje. • Vaizduoja, pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas, domisi, kuo tos tradicijos skiriasi nuo kai kurių kitų kultūrų. Pristato savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę, kelis žinomus objektus ir vietas, gatvę, kurioje gyvena, kurioje yra jo ugdymo įstaiga. Iš savo grupės gali savarankiškai nueiti į kitas ugdymo įstaigos erdves (salę, dailės studiją). • Pradeda suvokti praeitį, dabartį, ateitį: pasako, ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj; sudėlioja dienos ar
---	---

<p>socialinėje, kultūrinėje aplinkoje, džiaugiasi ten esančiais objektais.</p>	<p>ilgesnio laikotarpio įvykius chronologine seka.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta ir pavadina ne tik stebėtus vietinius, bet ir kai kuriuos tolimųjų kraštų augalus ir gyvūnus, samprotauja apie jų gyvenimo būdą ir buveines. Paaškina, kaip daržoves, vaisius ir kitas gamtos gėrybes vartoti maistui. Stebėdamas ar prižiūrėdamas augalus ar gyvūnus, komentuoja jų pokyčius. • Pažįsta keletą dangaus kūnų, gamtos reiškinių, kurių negali ar kuriuos pavojinga stebėti iš arti (ugnikalnių išsiveržimas, viesulas, žvaigždės). Eilės tvarka išvardija metų laikus, pasako, kaip skirtingais metų laikais gyvena kai kurie gyvūnai, augalai. • Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai, kultūros reiškiniams ir objektams, supranta, kad jo elgesys gali paveikti gamtinę ir kultūrinę aplinką, stengiasi prisiimti atsakomybę už jų išsaugojimą. Savo kūryboje vaizduoja asmeninį emocinį santykį su gamtos ir kultūros objektais.
--	---

Meninė kompetencija

Vaiko meninė raiška – tai vaiko išpūdžių, emocijų, jausmų reiškinys meninės raiškos būdais ir priemonėmis. Ji apima:

- muziką – vaiko raiška garsu, melodija, ritmu;
- šokį – vaiko raiška judesiu;
- vaidybą – improvizuotas veikėjo vaizdavimas žodžiais, balsu, mimika;
- vizualinę raišką – vaizdų kalba tapant, liejant akvarele, lipdant, konstruojant, aplikuoiant, karpant ir t.t.

1 – 3 metai	3 – 5 metai
<ul style="list-style-type: none"> • Emocingai reaguoja, ima, apžiūrinėja ir kitaip tyrinėja jam patrauklius kontrastingus, ryškius objektus, skirtingos faktūros paviršius. • Noriai čiumpa įvairias vizualinės raiškos priemones: rašiklius, tešlą, dažus ir pan. Atkreipia dėmesį į pėdsakus, kuriuos palieka spontaniškai veikdamas su priemonėmis ir medžiagomis Įdėmiai klausosi muzikos ir aplinkos garsų, spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, rankų ir kojų judesiais, mėgdžioja žaidinimų judesius, suaugusiųjų balso intonacijas, muzikos garsus, dviejų–trijų garsų melodijas ar daineles. • Skambant muzikai ritmiškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuksena koku nors daiktu. • Žaidžiant sūpavimo, kykavimo, jodinimo, kutenimo, pirštukų žaidimus bei žaidinimus 	<ul style="list-style-type: none"> • Klausydamasis ir tyrinėdamas gamtos garsus, trumpus vokaličius ir instrumentinius kūrinius, judesiais emocingai atliepia jų nuotaiką, tempą bei keliais žodžiais juos apibūdina. • Kartu su kitais dainuoja trumpas, aiškaus ritmo, siauro diapazono, laipsniškos melodinės slinkties autorines ir liaudies dainas. Dainavimą palydi ritmiškais judesiais. Tyrinėja savo balso galimybes (dainuoja garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau). • Žaidžia įvairių tautų muzikinius žaidimus, atlikdamas kelis nesudėtingus judesius: eina, bėga rateliu, trepsi, ploja, mojuoja, sukasi po vieną ir už parankių. Tyrinėja garso išgavimo būdus kūno, gamtos, įvairiais muzikos instrumentais, jais ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui. • Improvizuoja skanduodamas,

<p>mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus. Įvairius jausmus, norus rodo judesiais ir veiksmais (pamojuoja, apkabina).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spontaniškai keverzoja rankų judesių piešinius, juos apžiūrinėja. Džiaugiasi (šūkčioja, krykštauja, mojuoja rankomis) dailės priemonės (tirštų dažų, minkštos tešlos) paliekamu pėdsaku ir patiriamais jutimais, siekia pakartoti ir pratęsti įdomią patirtį. • Tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones intuityviai atranda skirtingus veikimo jomis būdus (brauko pirštais, varvina dažus, maigo tešlą). • Emocingai atliepia klausomus kūrinius (vaikiškas dainas, instrumentinius kūrinius) – šypsosi, džiaugiasi, ploja, trepsi, sėdėdamas sūpuoja kojas ar pan. • Vienas ir kartu su kitais dainuoja 2–4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais. • Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais (žingsniuoja, bėga, apsisuka). • Apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su 	<p>plodamas, trepsėdamas, stuksendamas, spontaniškai kuria ritminius, melodinius motyvus savo vardui, žodžiams.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, šoka trijų–keturių natūralių judesių (bėga, sukasi, ritasi ir kt. šokius). • Šoka spontaniškai kurdamas trijų–keturių natūralių judesių seką. • Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškiai intonuoja. Žaisdamas atsipalaiduoja. Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia kelis veikėjų vaizduojančius judesius, veiksmus, spontaniškai reiškia emocijas. Patirtį išreiškia įvairiomis linijomis, jų deriniais, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, juos įvardija. Kuria spontaniškai, kartais pagal išankstinį sumanymą, kuris darbo eigoje dažnai kinta, „pasimeta“. Kūrybos procesą palydi pasakojimu,
---	---

<p>pedagogu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kuria, dainuoja vieno aukščio tonu savitus žodžius, ritmuoja vaikiškais instrumentais ir daiktais. • Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius. • Šoka spontaniškai kurdamas dviejų–trijų natūralių judesių (eina, pritupia, pasisuka ir kt.) seką. • Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius. Įvairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro. Mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus. Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmiais vaizduoja siužeto elementus, reiškia savaime kilusias emocijas. • Spontaniškai reiškia emocijas, įspūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis. Piešia įvairias linijas, jas jungia į formas vis labiau koordinuodamas rankų judesius. Bando ką nors pavaizduoti (mamą, mašiną). Savo abstrakcijose išvelgia daiktus ar įvykius. • Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, tyrinėja įvairius veikimo jomis būdus. Piešdamas, spauduodamas, tapydamas, 	<p>komentavimu, gestikuliuojimu, mimika.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, atrasdamas spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę, turi mėgstamas spalvas. Kuria koliažus, spauduoja įvairiomis priemonėmis, konstruoja, lipdo nesudėtingas formas. • Balsu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuoja, pritaria klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūriniui. Savais žodžiais išsako kilsius įspūdžius. Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) tembrus, girdėtus kūrinius. • Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio dainas, jaučia ritmą. Dainuodamas išbando balso skambesį, išmėgina jį įvairioje aplinkoje (grupėje, kieme ir kt.). Stengiasi tiksliau intonuoti, taisyklingiau artikuliuoti (aiškiai tarti balsius,riebalsius, dvibalsius), taisyklingiau stovėti, kvėpuoti. • Ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams, tyrinėja jų
--	---

<p>lipdydamas, konstruodamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu.</p>	<p>skambėjimo tembrus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms. • Šoka sukamuosius (kai sukamasi poroje) ratelius, paprastų žingsnių (paprastasis, aukštas paprastasis, stangrus, pritupiamasis) autorinius ir penkių–šešių natūralių judesių (bėga, sukasi, pašoka ir kt.) šokius. • Šoka improvizuotai kurdamas penkių šešių natūralių judesių seką, reaguodamas į muziką, išreiškdamas aplinkos vaizdus (gamtos reiškinius, gyvūnus). • Vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą, išplėtoja vyksmą dialogu, monologu, keisdamas balso intonacijas. Išreiškia savo norus, jausmus, mintis, baimes. Susikuria ištisą žaidimo aplinką, panaudodamas daiktus, drabužius, reikmenis. Muzikiniuose žaidimuose ir rateliuose kuria ar savaip perteikia 3–4 veiksmų seką, vaizduojančią augimą, darbus, veikėjų judėjimą, stengiasi perteikti veikėjo nuotaiką.
--	---

Socialinė – emocinė kompetencija

Įvairias emocijas vaikai jaučia nuo kūdikystės. Emocinėms būsenoms taip pat būdinga sąmoningai jas išgyventi – bandyti susivokti, ką ir dėl ko jauti, kokios emocijos ar jausmai užvaldė, gebėti tai išreikšti žodžiais, pasakyti kitam.

Emocijų suvokimo ir raiškos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- savo jausmų raiška, suvokimas ir pavadinimas;
- kitų žmonių jausmų atpažinimas ir tinkamas reagavimas į juos, ryšius savo bei kitų nuotaikų ir jausmų apmąstymas.

1 – 3 metai	3 – 5 metai
<ul style="list-style-type: none">• Pradedama vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus.• Pastebi kitų žmonių emocijų išraišką, atpažįsta aiškiausiai reiškiamas emocijas ir į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdęs).• Pradedama suprasti, kad skirtingose situacijose (per gimimo dieną, susipykus su draugu) jaučia skirtingas emocijas, kad jas išreiškia mimika, balsu, veiksmais, poza. Pavadinama pagrindines emocijas.• Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. Geriau supranta kitų emocijas ir jausmus, dažnai tinkamai į juos reaguoja (pvz., stengiasi paguosti, padėti).• Pradedama suprasti, kad jo ir kitų	<ul style="list-style-type: none">• Atpažįsta bei pavadinama savo jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kilo.• Vis geriau supranta ne tik kitų jausmus, bet ir situacijas, kuriose jie kyla (pakviečia žaisti nuliūdusį vaiką, kurio į žaidimą nepriėmė kiti).• Pradedama kalbėtis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia.• Apibūdina savo jausmus, pakomentuoja juos sukėlusias situacijas bei priežastis.• Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas, pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti.• Pradedama kalbėtis apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.

<p>emocijos gali skirtis (jam linksma, o kitam tuo pat metu liūdna).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi savo ir kitų emocijomis, jausmais bei jų raiška. • Atpažįsta ir įvardija ne tik savo jausmus, bet ir nuotaikas bei jų priežastis. • Atpažįsta kitų emocijas ar jausmus, bando į juos atsiliiepti (paguosti, užjausti), keisti savo elgesį (susilaikyti, neskaudinti, atsižvelgti į kito norus).
--	--

Vaiko santykiai su suaugusiais apima šiltus artimus emocinius ryšius.

Santykių su suaugusiais srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- gebėjimas atsiskirti nuo tėvų ir pasitikėti pedagogais, abipusė pagarba;
- gebėjimas mokytis palaikyti partneriškus santykius su pedagogais;
- žinojimas, kaip saugiai elgtis su nepažįstamais suaugusiais.

1 – 3 metai	3 – 5 metai
<ul style="list-style-type: none"> • Verkia atsiskirdamas nuo tėvų, tačiau padedamas pedagogo pamažu nurimsta ir įsitraukia į veiklą. • Atpažįsta juo besirūpinantį suaugusįjį, džiaugiasi jį pamatęs, atsako jam kalbinamas, žaidinamas, siekia būti greta. • Sunkiai atsiskiria nuo mamos, tėčio ar globėjo. • Akivaizdžiai parodo prierašumą prie juo besirūpinančio suaugusiojo. Mėgsta žaisti kartu su juo, stebi ir mėgdžioja jo žodžius, veiksmus. Prieš ką nors darydamas pažiūri į suaugusiojo 	<ul style="list-style-type: none"> • Rodo, prašo, siūlo, aiškina, nurodinėja, įtraukdamas suaugusįjį į savo žaidimus, bendrą veiklą, pokalbius apie savijautą ir elgesį. • Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas – atsiklausia, derasi, pasako, kaip pasielgė kitas, ir laukia komentarų. • Dažniausiai laikosi sutartų taisyklių, suaugusiojo prašymų, pasiūlymų, tačiau stipriai supykęs, išsigandęs, susijaudinęs gali priešintis

<p>veidą, laukdamas pritarimo ar nepritarimo ženklų, atpažįsta suaugusiojo emocijas, jausmus. Dažniausiai vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus, kreipiasi į jį pagalbos.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bijo nepažįstamų žmonių, nežinomos aplinkos, neįprastų žaislų. • Lengviau nei antraisiais metais atsiskiria nuo tėvų. • Drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. • Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria. • Ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese. • Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. Grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės auklėtojais, supranta jų jausmus, bendradarbiauja su jais: guodžiasi, kalbasi, klausia, tariasi. Paklaustas suaugusiajam pasako savo nuomonę. 	<p>suaugusiajam.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Drąsiai bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis grupėje, salėje ar įstaigos kieme. • Nusiteikęs geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su suaugusiais. Tariasi, diskutuoja su jais dėl dienotvarkės ir elgesio taisyklių, teikia pasiūlymus, stengiasi laikytis susitarimų, nors kartais su suaugusiuoju bendrauja priešiška. Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo nuomonę. • Paprašytas paaiškina, kodėl negalima bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, kai šalia nėra juo besirūpinančio suaugusiojo. Žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimei. • Geranoriškai ir pagarbiai bendrauja ir bendradarbiauja su suaugusiais. • Pasitiki pedagogais, artimaisiais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi. • Patys pasiūlo suaugusiesiems įdomią bendrą veiklą, išsako savo nuomonę, siekia susitarimų, prašo pagalbos.
---	--

<ul style="list-style-type: none"> • Dažniausiai stengiasi laikytis suaugusiųjų nustatytos tvarkos, priima jų pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus. Mėgsta ką nors daryti kartu su suaugusiuoju. • Kalbasi, ką nors veikia su nepažįstamais žmonėmis, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese. 	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi suaugusiojo jausmais ir savijauta, užjaučia, pagaili, siūlo savo pagalbą. • Žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.
---	--

Išimokyklinio amžiaus vaikai mokosi užmegzti artimus ryšius su bendraamžiais. Vaikai simpatizuoja vienas kitam.

Santykių su bendraamžiais srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- gebėjimas užmegzti geranoriškus santykius su kitais vaikais;
- gebėjimas mokytis bendrauti ir bendradarbiauti, spręsti tarpusavio nesutarimus;
- gebėjimas užmegzti ir palaikyti artimesnius asmeninius santykius su vienu ar keliais vaikais.

1 - 3 metai	3- 5 metai
<ul style="list-style-type: none"> • Mėgsta žaisti greta kitų vaikų, stebėti jų veiklą. Jiems šypsosi, mėgdžioja jų judesius, veiksmus, ką nors pasako. Gali duoti žaislą kitam, jį imti iš kito, tačiau supykęs gali atimti žaislą iš kito, jam suduoti. • Ieško bendraamžių draugijos. Žaidžia greta, trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą. • Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, dažniau kalbasi su kitu vaiku, pakaitomis atlieka 	<ul style="list-style-type: none"> • Sėkmingai įsitraukia į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia. • Geranoriškai veikia kartu su kitais, siūlydamas savo sumanymą ar priimdamas kitų sumanymą, fantazuodamas. Tikslingai atsineša žaislą iš namų bendram žaidimui su žaidimo draugu. Paprašius kitam vaikui, duoda pažaisiti savo žaislu arba žaidžia juo paeiliui. • Noriai žaidžia su vaikais iš kitos kultūrinės ar socialinės aplinkos, natūraliai priima vaikų

<p>veiksmus su tuo pačiu žaislu. Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gali simpatizuoti kuriam nors vaikui. Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus (kviečia žaisti, priima, prašosi priimamas į žaidimą). • Žaisdamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus, stengiasi suprasti kita kalba kalbančio vaiko sumanymus. Tariaisi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų. Padedamas suaugusiojo, palaukia savo eilės, dalijasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą. • Gali turėti vieną ar kelis nenuolatinius žaidimų partnerius. Su jais lengvai susipyksta ir susitaiko. 	<p>skirtumus. Gali padėti kitam vaikui. Pats randa nesutarimo, konflikto sprendimo būdą arba prašo suaugusiojo pagalbos.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gali turėti draugą arba kelis kurių laiką nesikeičiančius žaidimų partnerius. • Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, palaikyti su jais gerus santykius, domisi skirtumais tarp vaikų ir juos toleruoja. • Taikiai diskutuoja, tariasi, derasi su kitais vaikais dėl žaidimų sumanymų ir veiklos. Dalijasi žaislais ir kovoja už kitų teisę žaisti paeiliui. Siekdamas rasti kompromisą, įsitraukia į derybų procesą. Supranta, kad grupė vaikų, norėdama veikti sutartinai, turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. • Supranta, koks elgesys yra geras ar blogas ir kodėl. Suvokia savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems. • Turi draugą arba kelis nuolatinius žaidimų partnerius. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku. Nusiteikęs susipažinti, susidraugauti, geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais. • Supranta, kas yra gerai, kas
---	---

	<p>blogai, stengiasi elgtis pagal savą gero elgesio supratimą.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Draugauja bent su vienu vaiku, palankiai, mandagiai, tolerantiškai bendrauja ir bendradarbiauja su visais (dalijasi žaislais, tariasi, supranta kitų norus, derina veiksmus). • Supranta savo žodžių ir veikslių pasekmes sau ir kitiems. • Pastebi ir priima kitų draugiškumo, palankumo ženklus, gerbia kitus vaikus, išklauso jų nuomonę, iš jų mokosi.
--	---

Komunikavimo kompetencija

Vaiko komunikavimas susideda iš:

- rašytinės kalbos;
- sakytinės kalbos.

Sakytinė kalba – tai vaiko klausymas ir kalbėjimas. Klausydamas ir kalbėdamas vaikas pratinasi

išgirsti ir suprasti, ką sako kitas, mokosi kalbėti pats.

Rašytinė kalba – tai vaiko rašymas ir skaitymas. Rašymas prasideda pirmomis vaiko braukomomis linijomis, taškeliais, kraigalionėmis, atsitiktinai parašytais raidžių elementais, nukopijuotomis raidėmis. Skaitymas ikimokyklinio amžiaus vaikui – tai simbolių, brėžinių prasmės suvokimas, pirmųjų trumpų žodžių ir raidžių atpažinimas ir siejimas su garsais.

1 – 3 metai	3 – 5 metai
<ul style="list-style-type: none"> • Komunikavimui vartoja įvairius garsus ir judesius: daug čiauška, 	<ul style="list-style-type: none"> • Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų,

<p>kartoja, mėgdžioja jam tariamus garsus ir skiemenis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vartoja kelis trumpus žodelius objektams, veiksams įvardyti, norams išsakyti, palydi juos judesiu. • Klausosi ir kalba, mimika, gestais reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą. • Supranta vaikų ir suaugusiųjų kalbą apie artimiausios aplinkos objektus, reiškinius, santykius, nesudėtingus trumpus tekstukus: žaidimus, eilėraštkus, pasakas, pasakojimus, su dienvakarė susijusius paaiškinimus, prašymus, paprastus klausimus. • Supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. Išklauso ir supranta du vienas po kito išsakomus prašymus, kvietimus. • Noriai dalyvauja pokalbiuose. Mėgdžiojimu, žodelių pakartojimais, veiksmis, mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. • Dviejų trijų žodžių sakiniams kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori. • Suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius. • Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių, naujų 	<p>skaitomų, deklamuojamų kū-</p> <ul style="list-style-type: none"> • rinių literatūrine kalba, tarmiškai. • Pradedama išklaudyti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. • Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, kartais laikydamasis elementarių kalbinio etiketo normų. Kalba, pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė. Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujus žodžius. • Kalba, pasakoja apie tai, ką mato ir matė, girdi ir girdėjo, ką sužinojo, suprato, vartodamas elementarius terminus, girdėtus naujus žodžius. • Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. Taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos žodžių garsų. Padedant atpažįsta žodyje kelis atskirus garsus. • Deklamuoja trumpus eilėraščius, atkartoja trumpas pasakas ar apsakymus, pridėdamas savo žodžių, pasakojimą palydėdamas
--	--

<p>žodžių.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Išklauso, supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus, siūlymus, patarimus. • 3–4 žodžių sakiniais kalba ir klausinėja apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus. Pradedama mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną. Sako „ačiū“, „prašau“. • Kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, kalba apie juos. Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus. • Kalba kelių žodžių sakiniais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį. • Kartu su suaugusiuoju deklamuoja eilėraštukus, užbaigia žinomas pasakas, eilėraščius. • Vartinėja, žiūrinėja paveikslėlių knygeles, žiūrinėja paveikslėlius. • Palankiai reaguoja į knygelių skaitymą (vartymą) kartu su suaugusiais. • Stebi rašančiuosius, domisi įvairiomis rašymo priemonėmis, brauko jomis įvairias linijas. 	<p>gestais ir mimika.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi įvairaus turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių) apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius, klausosi gyvai, įrašų. • Supranta sudėtingesnio turinio tekstus. Supranta, kad į jį kreipiamasi ar kalbama ne gimtąja kalba. • Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja. Kalbėdamas žiūri į akis. • Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, tai siedamas su žmonėmis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniiais. Vartoja įvairią techniką, transporto priemones bei prietaisus įvardijančius žodžius. Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodį. • Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. • Vartoja daugumą kalbos dalių
---	--

<ul style="list-style-type: none"> • Varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius, piršteliu juos rodo. • Pradeda atpažinti jo mėgstamas knygeles, nori, kad jas jam paskaitytų. Kartais knygelę laiko taisyklingai. Reaguoja į skaitomą tekstą. Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius. • Įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape. • Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. Pradedą pažinti aplinkoje esančius simbolius. • Įvairiomis rašymo priemonėmis kraigloja vertikalias ir horizontalias linijas. 	<p>(daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius,rieveksmius, prielinksnius ir kt.). Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eilėraštkus, inscenizuoja. • Deklamuoja skaitomų pasakų eiliuotus intarpus. • Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų, įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų bendrine kalba ir tarme. • Supranta knygelės, pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą. • Supranta pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmus, perkeltinę žodžių prasmę. • Supranta artimiausioje aplinkoje vartojamus kitos kalbos žodžius. • Kalba natūraliai, atsižvelgdamas į bendravimo situaciją, išsakydamas savo patirtį, norus, svajones, svarstymus, kalba apie problemų sprendimą, vartoja mandagumo bei vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.), technologinius terminus (mikrofonas, pelė, klaviatūra ir
---	--

	<p>kt.). Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Garsiai svarsto savo planuojamos veiklos eigą, praneša apie tai draugui, grupei draugų, visai grupei. • Klausinėja apie tai, kas išgirsta, matyta, sugalvota, pajaušta. • Domisi skaitymu. Vaizduoja, kad skaito knygą, kuri jam buvo skaityta. Skaito knygelių paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. • Domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis, bet ir galimybe rašyti (planšetiniu kompiuteriu ir kt.) Keverzonėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės. Raidėmis ir simboliais (grafiniais vaizdais) pradeda manipuliuoti įvairioje veikloje. • Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta, kad kai kurios raidės turi savo pavadinimą ir specifinę grafinę raišką. • Supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę. • Sugalvoja pavadinimus
--	--

	<p>paveikslėliams, knygelėms.</p> <p>Įvardija specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.).
--	---

Gebėjimo žaisti kompetencija

Vaikas nusiteikęs kartu su kitais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą.

Gebėjimo žaisti srityje vaikas geba žaisti individualiai ir drauge su kitais vaikais. Vaikas geba kurti įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.

Gebėjimo žaisti srityje ugdantis vaikas tobulėja:

- geba koordinuoti žaidimo veiksmus su kitais žaidėjais;
- geba įvaldyti ir organizuoti žaidimo erdvę;
- geba kurti žaidimo siužetą;
- geba žaidime laikytis prisiimto vaidmens.

1 – 3 metai	3 – 5 metai
<ul style="list-style-type: none"> • Bando žaisti ir kartoti suaugusiųjų judesius ir garsus. Turi savo mėgstamų garsų ir judesių „repertuarą“. • Pamėgdžioja suaugusįjį, siekia jo dėmesio ir palaikymo, džiaugiasi bendrais žaidimais, juos nuolat kartoja. Drąsiai juda erdvėje, tyrinėja supančią aplinką, eksperimentuoja su įvairiais žaislais ir daiktais. • Žaidžia su suaugusiuoju ar kitu vaiku, pradeda derinti savo 	<ul style="list-style-type: none"> • Vaikai pradeda žaisti vieni su kitais. • Žaisdami vieni su kitais stengiasi derinti žaidybinius veiksmus, vartoti kalbą vaidmeniui atlikti, žaidimo eigai aptarti ir nesutarimams spręsti. • Drauge su kitais tikslingai kuria žaidimo erdvę, pritaiko vietą, atsirenka žaidimui reikalingas priemones, žaislus. Individualiai, dviese, trise

<p>veiksmus su kito žaidėjo veiksmis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tikslingai renkasi žaislus, pasirenka arba pats susikuria erdvę žaidimui. Jungia du tris žaidybinius veiksmus į paprastą kasdienį siužetą. • Individualiai ar dviese žaidžia paprastą režisūrinį ar vaidmenų žaidimą, laikosi žaidimo vaidmens taisyklių 	<p>žaidžia nesudėtingus režisūrinius ir vaidmenų žaidimus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inicijuoja jau pažįstamas kasdienes socialines situacijas siedamas kelis ar daugiau įvykių. Geba laikytis žaidime prisiimto vaidmens, siekia tiksliai atlikti pasirinkto vaidmens funkcijas, turi mėgstamą vaidmenį. • Sėkmingai sąveikauja su kitais, buriasi į didesnes 3–5 vaikų grupes. Susitaria dėl bendros žaidimo temos, idėjos, eigos, vaidmenų pasidalinimo ir erdvės. • Tikslingai pasirenka arba susikuria žaidimo erdvę, žaidžia menamoje erdvėje arba apsibrėžia erdvę simboliniais veiksmis. • Drauge su kitais vaikais plėtoja tęstinius siužetinius vaidmenų žaidimus. Žaisdamas improvizuoja, kuria vis sudėtingesnius siužetus, kuriuose susipina realios patirtys su fantastiniais elementais ir personažais. • Padedamas labiau įgudusių vaikų ar suaugusiųjų laikosi judriųjų, stalo ir kitų žaidimų taisyklių.
---	--

4.3. Ugdymo(si) aplinka ir priemonės

Ikimokyklinio ugdymo programos turinį atspindi ugdymo aplinka. Kuriama aplinka atitinka visas sąlygas skleistis vaiko individualumui, augti jo asmenybei, mąstymui ir jo kūrybiškumui.

Darželyje – lopšelyje „Karlsonas“ gausu įvairių ugdymo(si) priemonių, skatinančių žaidimą ir aktyvią fizinę vaikų veiklą ir aplinkos pažinimo džiaugsmą.

Grupėje dirbantys pedagogai, vadovaudamiesi ikimokyklinio ugdymo programa, rengia metinius veiklos planus, organizuoja mėnesio ugdymuosius projektus. Esant poreikiui mėnesio projektai gali tapti ir dviejų ar trijų mėnesių aktualijomis, kadangi visas ugdymas yra nukreiptas į vaiką ir jo pasaulėžiūros bei individualumo plėtimą. Pedagogai veiklas planuoja kūrybingai, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko individualumą ir poreikius, grupės savitumą. Visos veiklos yra paremtos žaidimo principu. Taip pat pedagogai kuria ir gamina priemones vaikams turintiems specialiųjų ugdymo(si) poreikių.

Grupių baldai, įranga, ugdymo(si) priemonės yra estetiškos, pritaikytos ikimokyklinio amžiaus vaikams, saugios, o patalpos erdvios, jausios ir nuolat vėdinamos. Grupėje aplinka yra sukurta taip, kad dekoracijomis neužgožtų vaikų vaizduotės ir aplinkos supratimo.

Vaikų fizinio judėjimo poreikiui tenkinti pritaikyti judrieji įrenginiai: kompleksai su virvėmis, kopetėlėmis, čiuožyklos, šoklieji kamuoliai, gimnastikos kamuoliai, kamuoliai.

Pažinimo lavinimui naudojami įvairūs stalo žaidimai, dėlionės, kūrybiniai, konstrukciniai žaidimai. Kuriamos erdvės tyrinėjimams ir eksperimentams – tai šviesos stalas, garso skleidimo priemonės, mikroskopai, įvairios lupos ir kiti instrumentai.

Naudojamos informacinės technologijos: kompiuteriai, planšetiniai kompiuteriai, išmanieji telefonai, fotoaparatai, išmanioji lenta.

Komunikaciniai veiklai pasitelkiamos knygos (pasakų, spalvinimo, užduotėlių), skaitmeninės priemonės (paruoštukai, ugdomieji, animaciniai filmukai, vaizdo ir garso įrašai). Dažnu atveju vaikai knygas susikuria patys.

Įvairios medžiagos, skirtos vaikų kūrybiškumui, saviraiškai, meniniams gebėjimams: modelinas, popierius, dažai, kinetinis smėlis, tešla ir t.t. gamtinės priemonės – kankorėžiai, gilės, augalų lapai, akmenukai, kaštonai ir kitos gamtinės priemonės.

Grupėse ikimokyklinio amžiaus vaikai turi individualias dėžutes, į kurias susideda asmeninius daiktus – žaislus.

V. UGDYMO(SI) PASIEKIMAI, JŲ VERTINIMAS

Vaiko pasiekimų vertinimas – neatsiejama kokybiško ugdymo(si) proceso dalis. Tai nuolatinis informacijos apie vaiko, jo ugdymo(si) ypatumus bei daromą pažangą atskirais amžiaus tarpsniais, kaupimas.

Vertindami ugdymo pasiekimus, siekiame:

- pažinti vaiką ir jo individualumą;
- išsiaiškinti jo gebėjimus ir poreikius;
- padėti vaikui suvokti jo stipriąsias ir silpnąsias puses;
- siekti bendradarbiavimo su tėvais, nuolat informuojant apie vaiko pažangą ir pasiekimus;
- vertinti ir tobulinti savo darbo veiksmingumą.

Pirminis vaiko pažinimas prasideda nuo bendravimo su ugdytinio tėvais. Kalbant su tėvais yra išsiaiškinami individualūs vaiko gebėjimai, pomėgiai, ypatybės, aptariamai tėvų lūkesčiai.

Antrinis vaikų vertinimas prasideda nuo stebėjimo. Vos tik vaikui pradėjus lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą, pedagogas stebi, kaip vaikas adaptuojasi naujoje aplinkoje, padeda jam lengviau adaptuotis, kadangi adaptacija yra individuali kiekvienam vaikui.

Pedagogai vertina visus vaiko gebėjimus, atsižvelgdami į amžių, asmenines ir charakterio savybes, nustato vaiko pasiekimus, pažangą ir silpnesnius gebėjimus. Stebėjimas ir informacija apie kiekvieno vaiko pasiekimus renkama visą laiką vaikui būnant ugdymo įstaigoje.

Mokslo metų užbaigimo vertinimas atliekamas pavasario pabaigoje – vasaros pradžioje. Jo metu rašoma vaiko charakteristika, pasiekimai, stipriosios bei silpnosios gebėjimų pusės. Tokia medžiaga kaupiama individualiuose vaiko *pasiekimų* segtuvuose. Toks segtuvas yra atiduodamas tėvams kiekvienų metų vasaros pradžioje.

Aplankas naudingas, nes formuoja teigiamą nuostatą apie ugdymą(si), aptariant vaiko pasiekimus, pabrėžiant jo ugdymo(si) pažangą. Vaiko *pasiekimų* aplankas gali būti naudojamas siekiant trumpalaikių ir ilgalaikių ugdymo(si) tikslų. Jame esanti informacija panaudojama tolesniam tikslingam vaiko ugdymui(si).

Kūrybinių darbelių segtuvas – tai toks segtuvas, kuriame kaupiami vaikų kūrybiniai darbeliai (dailės, rankų darbeliai, pasakojimai, eilėraščiai, spalvinimo knygelės, matematinės – loginės, kalbinės ir kt, vaikų atliktos užduotėlės). Šis aplankas yra padėtas matomoje vietoje, norėdami tėvai gali jį peržvelgti ugdymo proceso bėgyje, o vasaros pradžioje, kartu su vaiko „*Pasiekimų segtuvu*“, šis aplankas taip pat yra atiduodamas tėvams.

Pagrindiniai vaiko vertintojai – grupės auklėtojos. Vertinime taip pat dalyvauja tėvai, vaikas. Tėvai papasakoja apie vaiko ugdymo(si) sąlygas namuose, jo pasiekimus, pomėgius,

specialiuosius poreikius. Su vaiku pasiekimai aptariami, pabrėžiant vaiko sėkmę. Vaikas lygina atliktus darbelius ir mato savo pažangą.

VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Ankstyvojo ugdymo vadovas. Monkevičienė O. (sud.). – V.: Minklės leidyba, 2001.
2. Becker-Textor Ingeborg. Kūrybiškumas vaikų darželyje.-V.: Presvika,2001.
3. Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa. (2003). Vilnius.
4. Coughlin P. A., Hansen K. A., Heller D., Kaufmann R. K. (1997). Į vaiką orientuotų grupių kūrimas. Vilnius.
5. D. T. Dodge, S. Rudick, K. Berke (2008). Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius: Presvika.
6. Gražienė V., Rimeikienė R. (1993). Ikimokyklinio ugdymo gairės. Vilnius.
7. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I 983.
8. Juodaitytė A. (2003) Socializacija ir ugdymas vaikystėje. Vilnius.
9. Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimas Nr. XII-745. Valstybinė švietimo 2013 –2022 metų strategija.
10. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (2006). Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. Vilnius.
11. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (2024). Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Vilnius.
12. Metodinis leidinys priešmokyklinio ugdymo pedagogams (2001). Sudarė prof. Monkevičienė, doc. Glebuviene V. S., Stankevičienė K.
13. Metodinės rekomendacijos Ikimokyklinio ugdymo programai rengti (2006). Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras
14. Projekto „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtra“ (2011). Viešinio leidinys. Vilnius.
15. Stebėjimas ir refleksija vaikystėje . Szarkowicz D. – Thomson Social Science Press, 2011
16. Szanton E. S. (2001). Į vaiką orientuotas ugdymas nuo gimimo iki trejų metų. Vilnius.
17. Trister D., Laura J., Cate Heroman (2007). Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius.